

Ewa Pałka

**GLÓWNE KIERUNKI ROZWOJU SPOŁECZNO-
-GOSPODARCZEGO OBSZARÓW CHRONIONYCH
NA PRZYKŁADZIE MIASTA I GMINY CHĘCINY**

***THE MAIN COURSES OF SOCIO-ECONOMIC
DEVELOPMENT OF PROTECTED AREAS BY THE
EXAMPLE OF THE CHĘCINY TOWN AND COMMUNE***

Streszczenie

Podstawowym celem opracowania jest próba oceny wybranych elementów środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego gminy Chęciny oraz wskazanie głównych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego badanego obszaru. Gmina zaliczana jest w województwie świętokrzyskim do obszarów o najłagodniejszych warunkach przyrodniczych rozwoju rolnictwa, a jednocześnie charakteryzuje się wysokim stopniem urbanizacji i uprzemysłowienia. Gminę Chęciny można traktować jako obszar modelowy, ponieważ jej powierzchnia w 85% należy do Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Zatem jej rozwój gospodarczy winien być podporządkowany wymogom środowiskowym.

Słowa kluczowe: środowisko geograficzne, rozwój terenów wiejskich, kierunki rozwoju

Summary

The article shows a characteristic of nature-economic conditions in the Chęciny commune. The author attempts to describe the main non-agricultural sectors and their role in farther socio-economic development of the commune. The undertaken analysis proves, that the area is multi-functionality. This paper presents some important actual problems that restrain the socio-economic development of the Chęciny town and commune. It has proved that rural areas are strongly

diverse as regards both conditions and disproportions in social-economic development. The natural and landscape conditions of this region are propitious to development of some forms of rural enterprises. The possibilities of rural areas multifunctional development are connected with using the geographical environment terms and favourable location and also human work resources. Creating the new places of work out of agriculture is an important factor of agriculture restructuring and modernization.

The main aim of this paper was also to describe the current stage and the main factors effecting the social-economical development of Chęciny commune. The development of agrotourism and tourism could be an alternative form of activities for rural areas, not only in Chęciny commune. At present the development of agrotourism and tourism is one of the most popular ways of economical restructuring. The development of this activity brings some incomes and possibilities of getting other profits of social and economical character. There is a big potential for the development of touristic and recreation sectors because of attractive nature, goods touristic base and other factors.

WSTĘP

Obiektem badań jest gmina Chęciny położona w środkowej części województwa świętokrzyskiego w odległości 14 km od Kielc. Ogólnie gmina i miasto Chęciny zajmują obszar 127,28 km², co stanowi 1,3% powierzchni województwa świętokrzyskiego. Badana gmina zaliczana jest w województwie do obszarów o najsłabszych warunkach rozwoju rolnictwa, a jednocześnie charakteryzuje się wysokim stopniem urbanizacji i uprzemysłowienia. Rozwój rolnictwa determinują wymogi ochrony środowiska określone w planie ochrony Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego. Ponadto gmina Chęciny posiada wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe objęte prawną ochroną przyrody żywej i nieożywionej. Korzystne warunki środowiska przyrodniczego, kulturowego, położenie i dostępność komunikacyjna to podstawowe elementy sprzyjające uaktywnieniu gminy jako ośrodka turystyczno-wypoczynkowego w skali województwa [Pałka 2003]. Pierwsze informacje o tym terenie pochodzą z przełomu XII i XIII wieku. Najwięcej źródeł historycznych dotyczy miasta Chęciny, wiodącego ośrodka osadniczego na tym terenie. Pozostały obszar gminy, charakteryzowany jako tereny rolnicze i górnicze, wraz z wioskami wchodził w skład chęcińskiego starostwa grodowego. Ludność zajmowała się bartnictwem, rolnictwem, hutnictwem metali kolorowych. Kwitło rzemiosło i handel. Gmina Chęciny znana była już Piastom dzięki rudom miedzi, srebra, ołowiu oraz wapieniom chęcińskim nazywanym marmurami. Na przestrzeni XIV–XVII wieku dobrze rozwinęło się tu górnictwo. Okoliczne kamieniołomy dostarczały „marmuru” na budowę nagrobków i dekoracji kościelnych [Kosik 1996]. Miasto, które kiedyś spełniało funkcję starostwa grodowego, następnie powiatu

województwa sandomierskiego, a także było centrum przemysłowym regionu, obecnie jest miastem turystycznym, zaś tereny wiejskie są bogate w osobliwości geologiczne, przyrodnicze i archeologiczne. Gmina Chęciny znana jest ze swych walorów historycznych i geograficznych w całym kraju [Kosik 1996]. Opracowanie stanowi próbę oceny wybranych elementów środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego miasta i gminy Chęciny oraz wskazania głównych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE GMINY CHĘCINY

Pod względem fizyczno-geograficznym badany obszar należy do subregionu chęcińskiego. Jego wyodrębnienie wynika z charakterystycznego układu litologicznego skał budujących ten obszar. W orografii terenu gminy zaznaczają się podłużne pasma równoległych wzgórz określane mianem skib, grzyw lub grząb. Ten charakterystyczny układ wapiennych grzbietów, ciągnących się na przestrzeni kilometrów, przyczynił się do określenia tutejszego krajobrazu jako skibowego, a do okolicznych wzgórz na stałe przyległy nazwy typu „grzywy bolmińskie”, czy „grzywy korzeckowskie”. Gminę Chęciny można traktować jako obszar modelowy do badań terenów chronionych, ponieważ jej powierzchnia w 85% należy do Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Ze względu na cenne walory przyrodnicze oraz krajobrazowe gmina została objęta różnymi formami ochrony przyrody. Wśród rezerwatów przyrody należy wymienić: rezerwat leśny Miechowy, rezerваты przyrody nieożywionej: Góra Miedzianka, Góra Zelejowa, Jaskinia Raj, Góra Rzepka, Wolica. Na terenie badanej gminy znajdują się także następujące pomniki przyrody: jaskinia Piekło Skibskie w Skibach, skałki piaskowców triasowych na Górze Zamkowej w Chęcinach, jaskinia Piekło Miechowskie, urwisko skalne i jaskinia na Czerwonej Górze. Wiele dalszych obiektów geologicznych planuje się objąć ochroną jako pomniki lub stanowiska dokumentacyjne. Istnieją również propozycje objęcia różnymi formami ochrony obszarów występowania niektórych zbiorowisk roślinnych.

ŚRODOWISKO SPOŁECZNO-GOSPODARCZE GMINY CHĘCINY

Gmina Chęciny zamieszkiwana była 31.12.2004 r. przez 14 676 osób (7454 kobiet, 7222 mężczyzn), z czego 4227 (tj. 28,8%) mieszka w mieście Chęciny. Stanowiło to 1,12% ogółu ludności województwa świętokrzyskiego. Można zauważyć niewielką przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Około 30% ogólnej liczby mieszkańców badanej gminy zamieszkuje miasto Chęciny. Pozostała liczba ludności to mieszkańcy poszczególnych sołectw. Jedynie trzy sołectwa wyróżniają się liczbą po więcej niż 1000 mieszkańców. Są to: Tokarnia

(1389 osób), Wolica (1207) oraz Bolmin (1096). Liczba ludności w badanej gminie w ostatnich latach nieznacznie spadła w stosunku do stanu z 1995 roku. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 116 osób na 1 km². Zwraca uwagę również nierównomierna gęstość zaludnienia w gminie, która kształtuje się w sołectwach w granicach od 26,9 do 252,0 osób na 1 km².

Analizując stopę urodzeń na terenie gminy Chęciny, zauważa się, że od 1998 roku wyraźnie spada. W roku 1998 na 1 000 osób przypadało 13,5 urodzeń, zaś do 2004 roku spadła ona do 9,5. W 2004 roku urodziło się 139 dzieci. Z demograficznego punktu widzenia niepokojący jest ciągły spadek liczby urodzeń. Liczba zgonów w analizowanym okresie zmniejszyła się z 8,2 promila w 1998 roku do 7,8 promila w 2004 r. W 2004 r. zanotowano w gminie dodatni przyrost naturalny (1,7 promila). Jednak biorąc pod uwagę ostatnie lata, można stwierdzić, że malejący przyrost naturalny może świadczyć o zbliżających się procesach depopulacji.

Analizując ruch migracyjny, zauważa się, że więcej osób napływa do gminy, niż z niej odpływa. Wyjątkiem były jedynie lata 1996 i 1997, kiedy saldo migracji było ujemne (-14 i -6). Odpływ ludności z gminy jest spowodowany poszukiwaniem pracy. Migrują głównie ludzie młodzi, którzy nie mogą znaleźć pracy w miejscu zamieszkania.

Analizując strukturę ludności według wieku można stwierdzić, że wyliczony dla gminy Chęciny współczynnik obciążenia demograficznego dla 2004 r. wyniósł 69. Świadczy to, iż na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 69 osób w wieku nieprodukcyjnym.

W gminie Chęciny zatrudnionych było ogółem 1521 osób, w tym w mieście 1057 osób (69,5%). Wśród zatrudnionych 1 010 to kobiety, (66,4% ogółu zatrudnionych).

Tabela 1. Pracujący wg sekcji w gminie Chęciny w 2004 roku
Table 1. Employed persons by kind of activities in 2004

	Rolnictwo i leśnictwo	%	Przemysł	%	Budownictwo	%	Handel	%	Transport i gospodarka magazynowa	%	Edukacja	%	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	%
Gmina Chęciny	57	4,4	204	15,7	65	5,0	43	3,3	29	2,2	337	26,0	562	43,3
Miasto Chęciny	19	2,1	62	7,0	50	5,6	41	4,6	28	3,2	128	14,5	556	62,9
Obszary wiejskie	38	9,2	142	34,4	15	3,6	2	0,9	1	0,2	209	50,6	6	1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika Statystycznego województwa świętokrzyskiego, 2005.

W gminie Chęciny (bez miasta Chęciny) zatrudnionych było łącznie 413 osób, co stanowiło 27,2% ogólnej liczby zatrudnionych w mieście i gminie. Największą grupę (209 osób) stanowili zatrudnieni w edukacji, co stanowiło 50,6% ogółu pracujących na obszarach wiejskich. Dużą grupę stanowią zatrudnieni w przemyśle – 142 osoby (34,4%). Najmniejsze zatrudnienie odnotowano w transporcie i gospodarce magazynowej.

Badany obszar, podobnie jak wiele obszarów wiejskich w Polsce, boryka się z problemem bezrobocia. Ogółem w 2004 r. zarejestrowanych było 1728 bezrobotnych, z czego 907 to kobiety, co stanowiło 52,5% bezrobotnych w gminie. W stosunku do bezrobocia województwa świętokrzyskiego, gdzie wynosiło ono 131,3 tys., bezrobocie w gminie Chęciny stanowiło 1,3% ogólnego bezrobocia w całym województwie. Ważnym problemem jest na terenie gminy tworzenie nowych miejsc pracy i likwidacja bezrobocia. Szans na to upatruje się w rozwoju turystyki i agroturystyki, ze względu na duże walory turystyczne badanego obszaru. Należy pobudzić aktywność mieszkańców gminy w zakresie małej i średniej przedsiębiorczości.

Gmina Chęciny należy do tych obszarów w województwie świętokrzyskim, które charakteryzują się najsłabszymi warunkami przyrodniczymi rozwoju rolnictwa. Ze względu na położenie gminy, w przeważającej części, w Chęcińsko-Kieleckim Parku Krajobrazowym ograniczony jest też rozwój gospodarki, określony wymogami ochrony środowiska. Ogólnie można zauważyć, że w badanej gminie występują niewielkie możliwości rozwoju intensywnej gospodarki rolnej, którą ograniczają przede wszystkim niedobory wody w glebie oraz słabe pod względem bonitacyjnym gleby. Obszar gminy Chęciny charakteryzuje typ rolnictwa tradycyjnego, półsamozaopatrzeniowego, drobnoskalowego, z przewagą małych gospodarstw, o średnim udziale ludności dwuzawodowej. Wskaźnik zatrudnienia na 100 ha użytków rolnych wynosi 28 osób. Uzyskiwane efekty produkcyjne, przy wysokich nakładach siły roboczej i pracy zwierząt, niskim nawożeniu mineralnym i bardzo niskiej mechanizacji, zaliczyć należy do bardzo niskich. Rozwój rolnictwa w gminie Chęciny uwarunkowany jest między innymi:

- ochroną gruntów rolnych, ze względu na położenie w parku krajobrazowym,
- wysokim udziałem użytków zielonych, który skłania do rozwoju hodowli bydła,
- dużym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych,
- bliskością lokalnych rynków zbytu produktów rolnych,
- rozwojem działalności pozarolniczej (usługi, handel, agroturystyka),
- rozwojem gospodarstw ekologicznych ze względu na dobrą jakość środowiska przyrodniczego.

Pod względem rolniczego użytkowania ziemi w gminie Chęciny dominuje kierunek polowy z udziałem łąk i pastwisk, w którym łąki i pastwiska stanowią

23,6% powierzchni użytków rolnych. Do wyznaczenia kierunku użytkowania gruntów ornych na badanym obszarze wykorzystano metodę 6 kolejnych ilorazów. Kierunek wyznaczono według wzoru:

$$K = Ex(e) + Ix(i) + Sx(s).$$

Wyznaczony w ten sposób kierunek pierwszego rzędu to kierunek wybitnie ekstraktywny z udziałem roślin intensyfikujących ($K = E5 + II + S0$). Uprawy strukturotwórcze nie odgrywają istotnej roli w strukturze zasiewów badanej gminy. W dalszej procedurze wyznaczenia kierunku bardziej szczegółowo przeanalizowano grupy upraw ekstraktywnych i intensyfikujących. Uprawiane są głównie zboża: żyto (20,43% ogólnej powierzchni zasiewów), pszenica (16,41%), jęczmień (13,86%) oraz pszenżyto (8,91%). Zaznacza się duży udział uprawy ziemniaków, stanowiący 21,87% ogólnej struktury zasiewów.

Wśród upraw ekstraktywnych przeważa: pszenica, żyto, jęczmień oraz pszenżyto. Wśród upraw intensyfikujących dominuje uprawa ziemniaków.

Wyznaczony kierunek użytkowania gruntów ornych: $K = E5$ (p2, ż2, j1, psz1) + II (z6) + $S0$ wskazuje na wybitnie zbożowy kierunek użytkowania gruntów ornych w gminie Chęciny. Na badanym obszarze przeważają gospodarstwa o powierzchni 1–2 ha i 2–5 ha (odpowiednio 886 i 639 gospodarstw), stanowiące łącznie 74% ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Charakteryzują się one dużym rozproszeniem, co utrudnia rozwój i efektywność rolnictwa. Ogranicza również możliwości wykorzystania sprzętu rolniczego, co wpływa między innymi na obniżenie towarowości i dochodowości gospodarstw rolnych. Stopień towarowości w badanej gminie wynosił średnio 15–45% i jest on stosunkowo niski.

Gospodarstwa większe powierzchniowo, tj. 5–10 ha stanowią 23,6%, 10–15 ha – 1,6%, zaś największe powyżej 15 ha to jedynie 0,6% wszystkich gospodarstw rolnych w gminie.

Kolejny funkcjonujący sektor gospodarki w gminie Chęciny to przemysł. Głównym czynnikiem lokalizacji zakładów przemysłowych na obszarze badanej gminy jest nadal baza surowcowa. Przemysł oparty jest głównie na wydobyciu złóż wapieni dewońskich, wykorzystywanych w przemyśle wapienniczym, cementowym oraz do produkcji kruszyw. Jest to tzw. obszar „Białego Zagłębia”. Intensywność działania przemysłu w gminie niesie za sobą szerokie zagrożenia ekologiczne.

W 2002 roku na terenie gminy Chęciny zarejestrowane były ogółem 902 podmioty gospodarki narodowej (z czego w mieście Chęciny 397). Sektor publiczny tworzyło 36 przedsiębiorstw, co stanowi jedynie 4%, zaś 866 podmiotów stanowiło własność sektora prywatnego (tj. 96%). Rozpatrując podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji z ogólnej liczby 902 podmiotów – 104 reprezentuje dział przetwórstwa przemysłowego (tj. 11,5%), 117 – budownictwo (tj. 13%), 324 – handel i naprawy (tj. 36%), 104 – transport, gospodarkę magazynową i łączność (11,5%), 70 – obsługa nieruchomości i firm

oraz nauka (7,8%). Pozostałe sekcje reprezentują 183 podmioty, co stanowi 20,2% ogółu.

W strukturze gałęziowej w gminie Chęciny dominuje przemysł wydobywczy i przetwórstwo surowców mineralnych. Przemysł ten wpływa negatywnie na środowisko przyrodnicze gminy.

Usługi to trzeci obok rolnictwa i przemysłu sektor gospodarki narodowej rozwinięty w gminie Chęciny. Obejmuje on działalność gospodarczą, która nie polega na wytwarzaniu dóbr materialnych, ale ma charakter świadczeń osób fizycznych i prawnych na rzecz innych osób. Rola usług rośnie wraz z rozwojem gospodarczym kraju. W strukturze usług w gminie Chęciny dominuje handel obwoźny i stacjonarny, usługi remontowo-budowlane oraz usługi transportowe. Działalność w zakresie usług i handlu jest bardzo zróżnicowana w poszczególnych sołectwach gminy.

Dynamicznie rozwijającym się działem gospodarki na terenie gminy Chęciny jest obecnie turystyka. Stan turystycznego zagospodarowania gminy Chęciny, podobnie jak całego regionu Gór Świętokrzyskich, nie jest w pełni zadowalający. W tym zakresie pozostają do wykorzystania duże możliwości. O skali atrakcyjności turystycznej gminy świadczy: struktura bazy noclegowej i żywieniowej, atrakcyjność kulturowa i przyrodnicza, czy dostępność komunikacyjna. W krajowej waloryzacji turystycznej w gminie Chęciny wyznaczono 60 km² I i II kategorii terenów z walorami wypoczynkowymi, które łącznie stanowią około 45% powierzchni całej gminy. Najlepiej funkcjonującymi obiektami turystycznymi w obrębie gminy są: rezerwat przyrody Jaskinia Raj, Park Etnograficzny w Tokarni, ruiny zamku królewskiego w Chęcinach wraz z historycznym miastem u podnóża. Przez obszar gminy przebiegają również liczne znakowane szlaki turystyczne. Baza noclegowa, która jest decydującym ogniwem zagospodarowania turystycznego w gminie Chęciny nie jest wystarczająca. Występuje głównie brak obiektów noclegowych, tj. hoteli, moteli o średnim standardzie świadczonych usług. Zaspokojenia szybko rosnących w tym zakresie potrzeb wymaga wsparcia inicjatyw „małego biznesu”.

Tabela 2. Liczba miejsc noclegowych w gminie Chęciny
Table 2. Number of tourist accommodation in Chęciny gmina

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych
Zajazd turystyczny „Raj”	1	30 (dla wycieczek szkolnych 45)
Schroniska młodzieżowe: przy Zespole Szkół Ponadpodstawowych w Chęcinach, Zespół Szkół Rolniczych w Podzamczu	2	60
Ośrodek Rekolekcyjny Ojców Franciszkanów	1	60 (latem 80)

Źródło: opracowanie własne

Ponadto na terenie ośrodka wypoczynkowego w Żabieńcu funkcjonują w okresie letnim następujące obiekty: domki campingowe, pole namiotowe oraz stołówka z zapleczem. Bazę gastronomiczną otwartą stanowią: kawiarnie i restauracje oraz punkty małej gastronomii zlokalizowane w gminie, jak też ośrodek rekreacyjny Ojców Franciszkanów. Bazę gastronomiczną zamkniętą tworzą stołówki zlokalizowane przy szkołach różnego typu. Gastronomia rozwinięta w gminie Chęciny często nie jest w stanie obsłużyć wszystkich turystów (w szczególności w okresie wzmożonego ruchu turystycznego). Rozwój sieci gastronomicznej ma niekiedy charakter żywiołowy, czego efektem są niekiedy jednostki o różnym poziomie świadczonych usług. Gmina Chęciny należy do gmin o wyróżniających się walorach przyrodniczych (wzniesienia, lasy, zbiorniki wodne) i kulturowych (liczne zabytki). Stwarza to dobre warunki do rozwoju turystyki pobytowej, jak i objazdowej. W gminie oprócz turystyki weekendowej i krajoznawczej rozwinęła się również agroturystyka (w miejscowościach: Korzecko i Podzamcze). Natomiast kolejne wsie: Bolmin, Tokarnia, Lipowica, Ostrów odznaczają się szczególnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi i mają wysokie predyspozycje do rozwoju agroturystyki. Według Kozieja i Pałki [1995] agroturystyka może dać ludności wiejskiej pracę i dochody oraz zmusić ją do dbałości o estetyczny wygląd wsi. W miejscowościach posiadających zbiorniki wodne (Bolmin, Żabieniec, Lipowica) rozwija się w okresie letnim turystyka weekendowa.

W ostatnim okresie zauważa się nieznaczny spadek liczby turystów odwiedzających gminę. Jest to spowodowane wzrostem cen i większym zainteresowaniem turystyką zagraniczną. Najczęściej i najliczniej odwiedzającymi gminę Chęciny są wycieczki szkolne. Wypływa to głównie z dydaktycznych walorów i atrakcji turystycznych gminy. W związku z tym szczyt ruchu turystycznego przypada na maj i wrzesień [Janowski 2002].

Obszar gminy Chęciny to jeden z najbardziej przekształconych przez człowieka regionów województwa świętokrzyskiego. Wpływ antropopresji widoczny jest prawie wszędzie. Dużym zagrożeniem dla środowiska są przechodzące przez ten obszar arterie komunikacyjne, górnictwo odkrywkowe, przemysł cementowo-wapienniczy, brak rozwiązanej gospodarki wodno-ściekowej, zła gospodarka odpadami i inne. Ze względu na ogromne walory przyrodnicze badany obszar powinien być szczególnie pielęgnowany w celu zachowania swoich walorów.

PERSPEKTYWY I KIERUNKI ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Rozwój społeczno-gospodarczy gminy Chęciny powinien iść w następujących kierunkach:

– rozwoju aktywności turystycznej i agroturystycznej ze względu na bardzo wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe,

- rozwinięcia przedsiębiorczości w celu tworzenia nowych miejsc pracy,
- ochrony istniejącego środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- rozbudowy infrastruktury technicznej i społecznej,
- wszechstronnej i szerokiej promocji gminy przez władze lokalne.

Rozwój obszarów wiejskich gminy Chęciny powinien zmierzać w kierunku wszelkiego rodzaju aktywności turystycznej, która staje się coraz bardziej popularna. Rozwój turystyki i wypoczynku musi być oparty na zasadach zrównoważonego rozwoju, a więc integrować działalność turystyczną z celami ochrony przyrody oraz życiem społeczno-gospodarczym.

Jeśli chodzi o rolnictwo to bardzo wskazane byłoby stopniowe przekształcanie gospodarki rolnej pod kątem utworzenia strefy żywicielskiej dla miasta Kielce i innych okolicznych miejscowości. W gospodarce leśnej powinno się uwzględniać ochronny charakter lasów oraz ich rolę w gospodarce wodnej i w przeciwdziałaniu procesom erozyjnym. Wymaga to zwiększenia stopnia lesistości obszaru poprzez zalesianie gruntów orných najslabszych klas bonitacyjnych, obszarów źródliskowych i terenów erozyjnych.

Gospodarka wodna powinna opierać się na wynikach bilansu wodnego i koncentrować się na ochronie wód podziemnych poprzez utrzymanie istniejącego poziomu wód gruntowych oraz wód powierzchniowych pod względem ilościowym i jakościowym. Ważną dla gminy Chęciny jest niezrealizowana budowa zbiornika wodnego „Chęciny”. Jest to inicjatywa ponadregionalna, dlatego w przypadku jej realizacji potrzebne będą fundusze pochodzące z różnych źródeł. Zbiornik wodny „Chęciny” wybudowany dla ochrony przeciwpowodziowej oraz ujęcia wody dla miasta Kielce i rolnictwa byłby miejscem wypoczynku nie tylko dla mieszkańców regionu. Spowodowałoby to dalszy rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej, co stworzyłoby nowe miejsca pracy. Szczególnie duży nacisk należy położyć na powstanie średniej klasy hoteli, moteli i pensjonatów przystosowanych do wypoczynku weekendowego, długoterminowego oraz turystyki wycieczkowej.

Powstanie nowych inwestycji w badanej gminie ogranicza brak własnych terenów gminnych, które są przygotowywane planistycznie i infrastrukturalnie. Należy zatem usilnie dążyć do ich pozyskania.

Ponadto ważna jest odpowiednia gospodarka surowcami mineralnymi. Rozwój przemysłu wydobywczego będzie możliwy dzięki uzyskaniu dalszych pozwoleń i koncesji na eksploatację nowych złóż oraz jednoczesnym wyeksploatowaniu otwartych już złóż. Złóża powinny być wykorzystywane racjonalnie, a prace górnicze prowadzone w taki sposób, aby minimalizować skutki uboczne dla środowiska.

Bardzo ważną kwestią dla szybkiego rozwoju gminy Chęciny jest odpowiednie jej promowanie zarówno w kraju, jak i za granicą. Może to przyczynić się do przyciągnięcia turystów, ale przede wszystkim inwestorów gospodarczych.

Społeczeństwo gminy Chęciny boryka się z typowymi problemami społeczności wiejskich takimi jak: bezrobocie i ubożenie społeczeństwa, niski poziom wykształcenia, przeludnienie agrarne, nadmierne rozdrobnienie gospodarstw rolnych, zagrożenie procesami depopulacyjnymi i inne. Dlatego należy dążyć do likwidacji tych problemów, między innymi poprzez wielofunkcyjny rozwój. Według Kozieja [2002] istota wielofunkcyjnego rozwoju polega na zrozumieniu, że dla wsi równie ważny jak dotychczas rolnictwo, jest rozwój innych działów, tworzenie nowych miejsc pracy w zawodach pozarolniczych lub związanych z rolnictwem bądź jego otoczeniem. Może przyczynić się to do poprawy warunków życia ludności wiejskiej. Aby przybliżyć jakość życia ludności wiejskiej do poziomu życia ludności miejskiej niezbędna jest modernizacja i budowa nowej infrastruktury ekonomiczno-technicznej na obszarach wiejskich. Przyczyni się to do zwiększenia atrakcyjności obszarów wiejskich gminy Chęciny jako miejsc zamieszkania i przyciągnie migrujących do strefy podmiejskiej mieszkańców Kielc.

BIBLIOGRAFIA

- Janowski I. *Ruch turystyczny na obszarach chronionych w województwie świętokrzyskim* [w:] *Regionalne oraz lokalne czynniki i bariery rozwoju turystyki*, Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2002.
- Kosik E. *W królewskich Chęcinach*. Monografia historyczno-gospodarcza miasta i gminy Chęciny. Fundacja Ziemi Chęcińskiej, Urząd Gminy i Miasta Chęciny. Kielce 1996.
- Koziej M. *Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich województwa świętokrzyskiego* [w:] *Wielofunkcyjna gospodarka na obszarach wiejskich*. Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2002.
- Koziej M., Pałka E. *Wstępne badania nad rozwojem agroturystyki w województwie kieleckim* [w:] *Restrukturyzacja funkcjonalno-przestrzenna obszarów wiejskich Polski*. UMK, Toruń 1995.
- Pałka E. *Rozwój społeczno-gospodarczy wybranych regionów Kielecczyzny* [w:] *Funkcje obszarów wiejskich w dobie transformacji gospodarki Polski*. Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2003.
- Rocznik Statystyczny Województwa Świętokrzyskiego*. Urząd Statystyczny, Kielce 2005.
- Zeszyty Powszechnego Spisu Rolnego dla poszczególnych gmin*. Urząd Statystyczny, Kielce 2002.

Dr Ewa Pałka
Instytut Geografii
Akademia Świętokrzyska
Ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce

Recenzent: *Prof. dr hab. Władysława Stola*